

## KURYER LITEWSKI

w Wilnie we Srrodę dnia 27 Października r. s. 1820 roku

| Obserwacje<br>meteorologi-<br>czne. | Czas obserwacji | Wysokość Barom.    | wys. Ther. Reau. | Wiatry.        | Odmia. w powie. |
|-------------------------------------|-----------------|--------------------|------------------|----------------|-----------------|
| dn. 25 średnia.                     |                 | 27 cal. 10.27 lin. | + 6,25 stopn.    | Polud. Wschod. | Deszcz          |
| dn. 26 średnia.                     |                 | 27 — 8,33 —        | + 5,83 —         | Polud. Wschod. | Deszcz          |
| dn. 27 godz. 6                      |                 | 27 — 7,9 —         | + 3              | Polud. Wschod. | Mały Deszcz     |

## A U S T R Y A.

Opawa dnia 20 października. Dnia 18 b. m. przybył tu N. Cesarz Austriacki przy odgłosie dzwonów. Dziś zaś zjechał tu N. Cesarz Rosyjski i Królewic Pruski, następca tronu.

Z ministrów przybyli tu: Xiążę Metternich, pruski minister stanu Hrabia Bernstorff, pełnomocny minister Rosyjski przy dworze Austriackim Hrabia Golowkin, Rosyjski minister spraw zagranicznych Hrabia Capodistrias, poseł Francuzki przy dworze Rosyjskim Hrabia de la Ferronai i wiele innych znakomych osób.

Wkrótce także spodziewamy się przybycia Xiążęcia Hardenberga. (przejeżdżał d. 23 b. m. przez Wrocław).

## P R U S S Y.

Berlin dnia 28 października. Onegday, jako w rocznicę urodzin N. Cesarzowej Rosyjskiej, wdowy, odprawiono się tu zrana nabożeństwo obrządkiem greckim w kaplicy zaunkowej. Oprócz Wielkiego Xiążęcia Rosyjskiego Mikołaja i małżonki jego, byli na niem Król nasz z Xiążętami i Xiężniczkami rodziny swojej, oraz z całym dworem, obecni tu zagraniczni Xiążęta i Xiężniczki, tudzież znajdujący się Rosyjanie. Zanosili modły o długie życie i powodzenie Najjaśniejszej Monarchini, która przez ścisłe pokrewieństwo do obu narodów należy. W południe był wielki obiad w sali rycerskiej, na którym obecni wyżsi urzędnicy cywilni i wojskowi jako też Rosyjanie s. ełniali zdrowie Monarchini.

## A N G L I A.

Londyn dnia 17 października. Królowa odebrała wczoraj adres od mieszkańców w Kendal. W odpowiedzi oświadczyła między innemi: „Nieprzyjaciele moi pomnażali dziesięciokrotnie tysiącnojęzyczną wieść o zhańbieniu mojem, pokinareszcie w każdym zakątku Europy nie szepiano do ucha naysprośniejszych o mnie bajek, którym dawano wiarę, bo zewsząd nadchodziły. Takim był jeden z wybiegów tego olbrzymiego spisku, który zgromadzał fałsze, póki się z nich nie utworzyła góra, zagrażająca obaleniem tronu Królowey. Lecz niech będą dzięki rostrópnosci narodu, przywiązaniu jego do sprawiedliwości, a nienawisci uciemiężenia, niech będą dzięki wolności druku, a talentom i mądrości doradców moich. Olbrzym już obelony; walcz jeszcze o swój byt; lecz krzywoprzysięstwo jest wyrzute krwawymi głoskami na czele jego; ścigają go przekleństwa wszystkich zacnych i dobrych ludzi.”

Drukarze londyńscy i z okolic podali także adres Królowey. Odpowiedziała między innemi: „Druk kierujący opinią publiczną takie wzbudził uczucia, iż naród właśnie jak pojedynczy człowiek powstał na obronę praw moich. Podłe dusze nie mogą cierpieć wspaniałych. Czernią moralną ich przewagę, której dosięgnąć nie mogą. Druk jest wtenczas najsilniejszą podporą wolności. Bez niego utra-

cimy wszystko. Nadaje skrzydła prawdzie i w jednym dniu większy robi skutek, aniżeli słowne nauczanie w przeciągu wieku dokazaćby mogło. Czegoż lękać się władcy? Oto druku, który wpałaszał nawet wpaja miłość wolności.”

W odpowiedzi na inny adres oświadczyła Królowa: „Trudno będzie potępności dać temu wiarę, iż ministrowie przez taką sprawę wystawili spokojność krajową na niebezpieczeństwo. Jest to wielką zaletą wolnej konstytucyi, iż prawo zarówno się do wszystkich rozciąga. Jakże więc pogodzić z nią zgwałcenie wszelkich praw, aby jednemu człowiekowi dogodzić? Król powinien dla przykładu być daleko posłuszniejszy prawom, aniżeli ktokolwiek bądź z poddanych jego. Możnaż więc zezwalać na rozwód Króla w okolicznościach, w którychby go poddanemu jego odmówiono? Możnaż nań zezwalać pod warunkami, które się ani z przepisami Ewanjelii, ani z prawami krajowemi nie zgadzają?”

Jutro odbierze znowu Królowa 27 adressów. Sprawa jej lepiej idzie, niż kiedykolwiek. Jak z początku pogardzali nią ministrowie, tak teraz szanują. Nie wiedzieli jaki mają dać tytuł Xiężnie Wallii, dziś zaś nie odmawiają jej nawet tytułu Monarchini.

Niejaki Franklin, który się także Fletcher czyli Forbes nazywa, a który, jak wiadomo, wydawał buntownicze kartki, umknął przez Boulogne do Francyi.

Przybyła tu z Lisbony rodzina marszałka Beresford.

## Parlament.

Izba wyższa. Pomiędzy zapytaniami, które Pan Brougham zadawał d. 14 b. m. Panu Powell, najważniejszem było następujące: *Za czyjém upoważnieniem stawasz WPan, jako agent w tej sprawie i należałeś do komisyyi medyolańskiej?* Lord kanclerz nie chciał zezwolić na to pytanie. Nalegał o nie Pan Brougham, i rzekł: „Potrzeba mi koniecznie wiedzieć, kto jest właściwie oskarżycielem Królowey? Chciałbym się o tem dowiedzieć od Pana Powell, bo potem podobno będzie można wynaleść pisma, mowy i inne rzeczy przeciwko niemu. Dotychczas oskarżyciel jest niewiadomą istotą, cieniem jak noc czarnym, czartem piekielnym pod szanowną postacią.” Widząc Pan Brougham, iż swego nie dokazał, oświadczył, iż żąda dalszego słuchania świadków ze strony Królowey. Zadawano, krzyżując się zapytania, niejakiemu Filipowi Pommi, cieśli, którego Królowa użyła do roboty w Barona. Zeznał: iż zna Rastellego, który był masztalerzem u Królowey; iż ten Rastelli przyszedłszy do niego w roku zeszłym, spytał się go, czyli jakich podarunków od domowników nie dostał; iż po odpowiedzi, że nie dostał, dał mu Rastelli 40 franków, obiecując mu dać więcej pieniędzy, jeśliby chciał świadczyć przeciwko Królowey; iż powtórnie przyrzekł mu sowitą nagrodę, jeśliby co na Królową potwierdził; iż trzeci raz powtórzył swoją obietnicę, z dodatkiem, iż Pommi może sobie zrobić los, gdyby co zeznał na Królową;

iz *Rastelli* powiedział mu, że *Dumont* wzięła już znaczne pieniądze za to, iż brzydkie rzeczy o Królowej doniosła; iż niejaki *Reganati*, przyjaciel *Rastellego*, podobnie go namawiał; iż *Pommi* oświadczył mu raz, że często snuie się około Królowej, i że będzie mógł coś przeciwko niej powiedzieć. Pan *Lushington* zapytał się świadka, czyli *Reganati* wyraźnie go wzywał do świadectwa przeciwko Królowej? Nie pozwoliła atoli izba odpowiedzieć na to pytanie. Oświadczył tylko, iż zdaje się, iakoby prześladowanie Królowej pochodziło od towarzystwa kapitalistów, co stronników ministrów bardzo oburzyło. Zapytał się Pan *Denman*: czyli *Reganati* jest w kraju? Lord Kanclerz nie dał dokładnej na to odpowiedzi: namienił atoli, iż jeśli go pełnomocnicy Królowej znaleźli w kraju, mogliby go wezwać i badać.

Dnia 16 b. m. słuchano na stronę Królowej zeznań Kontr-Admirała *Johna Beresforda*, który badanemu przed kilką dniami *Carringtonowi* dobre dał świadectwo. Po tém pierwszém badaniu, ponowił Lord *Calthorne* zapytanie Pana *Broughama*: kto jest właściwie powodem w tej sprawie? Hrabia *Liverpool* w zabranym głosie oświadczył: „Trudno jest porównać tok sprawy toczącej się w izbie wyższej, iako w najwyższym sądzie, z postępowaniem innego iakiego trybunału krajowego; lecz mimo wszelkich zarzutów działaniom naszym, nie w nich nie masz tajnego. Stosownie do rozkazu Monarchy, złożyłem d. 7 czerwca r. b. w tej izbie pewne papiery względem postępów Xiężnej *Walli*. Zachodziło pytanie, co z niemi czynić wypada i radzono oddać je tajnemu wydziałowi. Wielu zacnych Lordów sprzeciwiało się temu, twierdząc, iż władzę wykonawczą, lub ja sam ze względu na urząd, iaki przy tejże władzy piastuję, powinienem pod własną odpowiedzialnością podać wniosek, któryby się na podstawie tych papierów zasadzał. Oddano je przecieź tajnemu wydziałowi, który zdał o nich sprawę złożoną na stole. Nazajutrz po zdaniu sprawy, wniosłem bil, nie imieniem tajnego wydziału, lecz mój własny, za który sam jestem odpowiedzialny. (Zawołano: słuchaycie! słuchaycie!) Taki jest właściwie tryb dotychczasowego postępowania: nie masz w nim nic skrytego. Postanowiła izba, aby Królowej udzieleno kopią tego bilu; polecono jeneralnemu prokuratorowi, aby także stanął u krętek i objaśnił oskarżenia objęte na wstępie bilu. Czyli tajny wydział dobrze lub źle zdał sprawę, nie to do sporu nie należy. Gdyby go nawet nie było, sprawa byłaby wszelako zupełnie w tym stanie, iak jest dzisiaj. Bil zasadzałby się na tychże samych przyczynach. Co się tyczy komisyy medyolańskiej, nie mam przeciwko temu, aby w dogodnym czasie podlegała najwyższemu roztrząsaniu. Bil opiera się na przypuszczeniu, iż oskarżenia na wstępie jego objęte są dowiedzione. Izba wyda wyrok, czyli tak jest w rzeczy samej.”

Lord *Caernarvon* twierdził, iż cały tok sprawy nie jest angielski, ale niemiecki, i że ją całą jak najgorzej przeziemczono. Pytał się: czyli ministrowie chcą zastąpić komisyy medyolańskiej i ministerium hannowerskie? Zakończył oświadczeniem: że izba, przypuszczając wstęp bilu, wprzód, nim się w tej mierze przekonała, bardzo zbłądziła, i zezwoliła na niewinne spotwarzenie Królowej.

Zaczął się potém dalsze badanie *Pommiego*. W ciągu jego domagał się znowu *P. Brougham*, aby *Reganatego* sprowadzono i badano. Dowodził, iż człowiek ten jest agentem komisyy medyolańskiej; iż wspólnie działał z adwokatem *Vilmarcati* i półkownikiem *Brown*; iż kilku świadków przeciwko Królowej namówił; że jednemu z nich, świadczącemu teraz ze strony Królowej, nagrodę pieniężną ofiarował; iż powinien zaprzysiąc, że widział, jak *Bergami* dopuścił się nieprzysiężnego czynu z Królową, i że za to tyle i tyle nagrodzonym został. Dowodził, iż kilku ludzi nakłaniano, aby z podobnemi kłamstwami występowali; wykazywał tym sposobem przekupienie świadków, a ztąd wnosił, iż bil powinien być odrzuconym.

Pan *Lushington* przeczytał list adwokata *Go-dacci*, pełnomocnika komisyy medyolańskiej, wyrażający, iż adwokat *Vilmarcati* żądał od niego

wydania papierów i pism Królowej. Chciał go w tej mierze badać, lecz temu jeneralny prokurator przeszkodził i do następnej sessyi odłożono wniosek Pana *Broughama*: Czyli pełnomocnicy Królowej mogą badać świadków względem pieniędzy danych im od ludzi, którzy nie byli uznani agentami komisyy medyolańskiej?

Dziś dnia 17 b. m. ponowiono powyższe zapytanie. Lord *Liverpool* nie przeciwował się żądaniu, aby *PP. Brown, Vilmarcati*, i inni ajenci zniesionej teraz komisyy medyolańskiej stanęli u krętek izby. Namienił tylko, czyliby nie było niesprawiedliwością zacząć od agentów nieuznanych i zaraz wchodzić w rzecz, bez dania im sposobności do obrony. Na wniosek Lorda kanclerza oddano tę okoliczność pod rozstrzygnięcie 4 prawników, którzy jako asesores i doradcy zasiadają. Ci po dwugodzinném naradzeniu się z sobą, prosili o zwłokę do jutra.

Izba Niższa. Na dzisiejszej sessyi, jeneral *Gascoyne* podał prośbę, względem powiększonej liczby ubogich w *Liverpool*. W mieście tém jest 14,000 ubogich, a ze 100,000 mieszkańców jego, 20,000 tylko przykłada się do składki na ubogich. Lord *Russel* złożył prośbę 3,000 obywateli w *Plymouth* przeciwko bilowi względem Królowej; ganił całe postępowanie ministrów w tej sprawie, i narzekał na potwarze, jakie na nią gazety ministerjalne miotają.

#### WŁOCHY

*Neapol, dnia 4 października.* Oto jest pamiętna mowa, którą Król nasz zagał obrady parlamentu, a którą Xiążę Namiestnik jego przeczytał: *Mości Panowie deputowani!*

„Składam naprzód dzięki Wszechmocnemu Bogu, iż otaczając mnie światłem ukochanych moich poddanych, starość moją ozdobił. Widzę w was naród jedną rodzinę składający; przez ciąg długiego mego rządu nigdy niczego nie pragnąłem, jak dobrze czynić. Odtąd pomagać mi będziecie w dopełnieniu tej świętej powinności, a z ust waszych dowiadując się o życzeniach narodu, uwolnionym zostanę od niepewności, gdybym je sam sobie chciał tłumaczyć. Przede wszystkiém macie się zająć przyzwoitemi odmianami konstytucyi hiszpańskiej, stosownemi do potrzeb naszych. Przeświadczony jestem, że parlament, ile możności, uni-knąć będzie odmiany w wewnętrznym porządku rzeczy i w tém wszystkiém, o dobroci czego doświadczenie przekonało. To jednak nie może tamować potrzebnych odmian. Spokojnie polegaj na mądrości parlamentu, który obierze średnią drogę między tém, co jest potrzebném i pożyteczném. Szczególniej polecam zapewnienie publicznego porządku, bez którego żaden polityczny systemat ostać się nie może. Władze krajowe wymagają uszanowania. Ten jest pierwszy charakter rządu każdego narodu, który chce być godnym niepodległości. Parlament utrzyma czystość wiary naszej, a z nią, najpiękniejszą ozdobę konstytucyi. Nigdy nie prześladowaliśmy nikogo za religijne zdania, lecz zawsze zostawialiśmy Bogu wyrok w tej mierze. Narody odmienną religią wyznające, nie mają prawa naszej przeszkadzać. Obowiązki gościnności nie mogą przechodzić tych, jakie samym sobie winni jesteśmy. Cieszę się mocno, widząc zebranych około tronu mego deputowanych obojczy Sycylii. Dwie te części rodziny mojej, zarówno miłe sercu mojemu, oddawna się z sobą połączyły. Pojedyncze zawichrzenie nie stanowią woli i ducha narodu. Jestem zawsze przekonany, iż Sycylia z tamtej strony ciśnieiny morskiej nie porzuci wspaniałego charakteru, jakim zawsze celowała, i z radością postrzegam, iż usiłuje utwierdzić mnie w tém zdaniu. Zdana wam będzie dokładna sprawa o stanie kraju. Stan zagranicznych naszych stosunków jest delikatnym i do namysłu zniewalającym. Wystawia trudności, które jednak bez wątpienia pokonamy, gdy umiarkowanie ze ślachećnym i odważnym stawieniem się połączymy. Potrzeba takiego stawienia się przekona was o potrzebie ofiar pieniężnych, do jakich naród skłonić się powinien. W ministerjum wojny uczynicie różnicę między chwilowym a ciągłym stanem, aby wojsko dosięgło przeznaczonego sobie celu i nie

było ciężarem narodowi. Milicje nasze wystawiają potęgę, która nie kosztuje skarbu a do utrzymania porządku wiele się przykłada. Między innymi krajowemi przedmiotami, polecam szczególnie więzienia, które oddawna nie są w takim stanie, jakiegobym sobie życzył. Pragnę jedynie publicznego dobra. Ostatni konkordat uprzątnął wszystkie trudności z dworem rzymskim. Zezwoliłem na kilka warunków, lecz takich tylko, które prerogatywy moje królewskie nadwęgzały, a nie chciałem dla nich poświęcać głównego interesu narodowego. Przekonany jestem, iż parlament we wszystkich dalszych czynnościach, powodować się będzie należnym dla stolicy apostolskiej uszanowaniem i potrzebą coraz ściślejszych związków przyjaźni, jaką między dwoma sąsiedzkimi krajami, wspólnym z sobą interesem połączonemi, być powinna. Po tém krótkim przełożeniu naszego stanu, wypada mi jeszcze namienić, iż gdy siły moje nie pozwalają mi sprawować rządu, poruczam go nadal ukochanemu memu synowi, a następcy tronu, Książęciu Kalabrii, jako Namiestnikowi. Kontent jestem ze sposobu, jakim waszemu i mojemu zaufaniu odpowiedział. Doświadczenie usposobi go jeszcze bardziej do rządu i droższym w sercach waszych uczyni. Będzie to zasługą moją dla narodu, że nie tylko serce jego ukształciłem, lecz oraz wskazałem mu sposoby do uszczęśliwienia waszego. Mości Panowie deputowani! Nigdy dzieje kraiove nie wystawiają ważniejszej epoki nad teraźniejszą. *Cała Europa zwróciła na was oczy.* Bóg wszechmocny, który włada losami narodów, postawił nas w stanie zjednania sobie szacunku wszystkich ludów przez umiarkowanie i mądrość. W mocy naszej jest ustalić kraiove urzędnika, i uczynić je trwałemi dla szczęścia naszego. Co do mnie, starać się będę dogodzić życzeniom narodu mego i połączyć się z wami z taką ufnością, jaką mi okazaliście. *Pragnę wziąć z sobą wdzięczność waszą do grobu, i zasłużyć na tę jedyną pochwałę, iż zawsze chciałem szczęścia waszego.*"

Po tej mowie zabrał głos Książę Namiestnik królewski i rzekł: „Dziękując ci, najukochańszy Ojczy i Monarcho, za dobroć w uczynieniu chlubney o mnie wzmianki, dać ci najuroczystsze nawzajem zapewnienie, iż przez cały ciąg życia mego, usługa dla ciebie i dobro narodu, będą jedynym celem wszystkich moich usiłowań."

Niepodobna opisać radości zgromadzenia. Rozlegał się w sali odgłos: *Niech żyje Król! Niech żyje X książę!* Rozrzucony Monarcha, wspólnie z wielu obecnymi, ronił łzy radości. Pan Goldi, prezes parlamentu odpowiedział: „Póki człowiek słuchał głosu rozumu i sprawiedliwości, póty towarzystwa ludzkie mniej i to bardzo prostych praw potrzebowały; wojny nie były zaciętymi i częstymi; starzy patryarchowie rządili wszystkiemi, a od synów i ziomków swoich doznawali posłuszeństwa i uszanowania. Gdy zaś nastąpi bogactwa, duma i chciwość władzy, powiększyły się wtedy potrzeby towarzystw; wzmożły się występkę, a rząd koniecznie utworzył się rozmaite prawodawstwa. W tym stanie rzeczy powstały rozterki; potwór ten, mający tysiące języków i tysiące twarzy, pod licznemi pozorami pożerał narody ziemskie. Tyłu kłębom chciało zaradzić przez nowe prawa; lecz często nie były skuteczne: bo ich nie popierały obyczaje; udano się do władzy i zablakano się w zdrożnościach tyranii i demagogii. Często przyspieszano zgubę narodom, gdy pomyślność ich przez ducha nowości i udoskonalenia powiększyć chciało. Z drugiej strony nieszczęścia towarzystwa przypisywano po części filozofii, krzyczano na nauki i uczonych, dążono do barbarzyństwa. Wady te zrzuciły upadek krajów najbardziej kwitnących, w chwili, gdy w mniemaniu, że są na najwyższym wielkości swojej stopniu, dały się powodować dumą i chciwością, a tymczasem inne narody, dochowując

szczałków starożytnej swej cnoty, dzielnie się podniosły i bliskie zguby uszły. Było i jest jeszcze trudnem do rozwiązania zadaniem: jak umiarkować dumę narodów w wielkości i szczęściu, a ożywić umysł przetłumiony uciskiem i niesprawiedliwością. Dotąd palec tylko Opatrzności mógł wskazać Monarchom i narodom w szkole nieszczęścia opiekuńczą gwiazdę, któraby ich z morza cierpień wyprowadzić zdołała. Gwiazdą tą była mądra i umiarkowana konstytucya, córka dojrzałego rozumu i doświadczenia, oparta na wzajemnym układzie, któryby narody od samowolności rządów, a umiarkowane rządy od przesadzonych wymagań ludów uwolnił, na układzie, jakiego powszechne dobro wyciąga, jakie religia uświęca, i który jednoczy dwie rzeczy, uważane dawniej za niepodobne do pogodzenia, to jest wolność i władzę królewską. Przy końcu zeszłego wieku rzeczy te stanęły na stopniu, iż potrzeba było ponowić umowy towarzyskie. Lecz gdzież Królowie byli ojcami kochającemi swój naród? gdzież wzajemnie narody były posłusznymi synami Królów? Wśród powszechnych cierpień Europy, Hiszpanią szczególnie dotknięty kłęski, jakimi Bóg zwykł doświadczać stałości i cnoty narodu. Ujarmiona bitnemi i prawie za niewyciężone poczytanem wojskiem, pozbawiona handlu, widziała zbuntowane osady, zdobyte warownie, spaloną flotę, rozproszoną siłę zbroyną i Króla uwięzionego. Powołani wtedy Hiszpani głosem religii i honoru narodowego, przypomnieli sobie, iż są potomkami *Consalvi* i *Mendozy*; biorą się do oręża, zwyciężają nieprzyjaciela, oswobodzają Europę od postrachu jego, odzyskują dawne swoje stany (*Cortes*), przywracają Króla, i stanowią konstytucyą, która była wzorem dla nas, i która będzie sławnym dla narodów ziemskich pomnikiem politycznego rozumu. Najjaśniejszy Panie! Konstytucya ta jest córką długiego doświadczenia i zdaniem najsławniejszych w Europie mężów, od połowy zeszłego wieku aż do dnia dzisiejszego. Zdaje się, iż zachowuje prawdziwą równowagę między prawami ludów i prerogatywami Monarchów. Ze łzami radości w oczach i z uczuciem religijnym zaprzysięgliśmy wspomnianą konstytucyą. Lud widział rozrzuconie i łzy nasze. Zaprzysięgłeś ją także i Wasza Królewska Mość, a potomek *Ludwika S.* i dziedzic cnot obywatelskich *Karola III.*, nie napróżno przysięga. Bóg nawet *Israela* nie wzdrzął się zawrzeć przymierza z wybranym od siebie ludem; czemużby tego Królowie uczynić nie chcieli? Układ ten zapewnia ich wielkość, sławę i prawość dynastji. Pewność takowa nie zależy już od woli jednego, ani od zmiennych związków zagranicznych, lecz polega na uznaniu i stałym postanowieniu siedmiu milionów obywateli, gotowych przelać ostatnią kroplę krwi na obronę religii swoich przodków, oyczyzny i Króla. Dzielność oręża, jaką oycowie nasi słynęli, nie będzie już oczym życzeniem; postęp rozumu ludzkiego i publicznej oświaty nie będzie tamowany, pieniądz skarbowy nie będzie trwoniony: dostojność Monarchy i narodu nie będzie już narażoną w politycznych czynnościach. Karty księgi *Astrei* zachowają się bez skazy; strzedz ich będą nieprzedawni kapłani, a dzielna ręka i wola W. K. Mości, oraz baczną troskliwość parlamentu narodowego, piękną tę puściłą najpóźniejszym potomkom zapewnią."

Król w obecności parlamentu wykonał uroczystą przysięgę na konstytucyą. Gdy wracał do zamku, rzucano kwiaty po drodze wśród radośnych okrzyków.

### U w i a d o m i e n i e.

1. Utrzymujący wiadome pokoje przeznaczone dla zabaw publicznych, ma honor zawiadomic szanowną publiczność, że stosownie życzeniom wielu osób, i dla zbliżenia się czasu karnawału przed adwentem, rozpocznie się Reduta i pierwsza dana będzie w następną niedzielę dnia 31 t. m. 8bra którą wspaniała publiczność licznym zgromadzeniem zaszczyścić raczy.

1 Muzeum, zawierające nayradsze przedmioty ze wszystkich królestw przyrodzenia i nowo w Wiedniu wynaleziony instrument Acoli - Melodicon zwany, przez krótki tylko przeciąg czasu będą mogły być widziane codzień popołudniu od godziny 1 do 5tej w domu WW. Müllerów.

Brunner z Wiednia.

### N O W E D Z I E Ł A.

Dzieła Ignacego Krasickiego, edycya nowa i zupełna, podług wydania Franciszka Dmochowskiego, nakładem Towarzystwa Typograficznego, w Wilnie, Tomów dziesięć. Cena exemplarza srebrem rubli 6 kop. 60, w magazynie Towarzystwa w domu JWW. Wańkowiczówien, i w kantorze Redakeyi Gazety Kuryera Litewskiego.

### O ś w i a d c z e n i e.

1 Excerpt oświadczenia z protokołu potocznego Sądu Ziem. Ptu Rosień. w dacie poniżej wyrażający się zapisanego et eorum pod urzędową tegoż Sądu pieczęcią, stronie jest wydan.

Roku 1820 mca października 16 dnia. Oświadczenie imieniem WWJPP. Tekli z Barberyuszów Sabowiczowej Chor. wojsk polskich matki, Zofii i Anny Sabowiczowien córek, czyni się z takiej okoliczności: oświadczające się Sabowiczówny w roku 1811 po oycu w nieletności osierociłe stały się właścicielkami funduszu sto tysięcy zł. pol. z okładem wynoszącego, urządzeniem jakowego zajął się opiekun, b. Sekretarz Szlach. Ptu. Rosień. Jan Łoppatta przez Dworzańską Rosień. opiekę naznaczony przy dójściu dopiero lat nieuszczerbiając kapitału a w małej części procent tylko od opiekuna mając sobie aktorki dostarczony dostrzegły, iż w krótkimadywie czasu, szkodliwy opiekun Łoppatta z Mar. Rosień. Michałem Iwanowiczem i dalszemi z nim przymierzonymi, takowy prawie całkowity fundusz zużył i strwoził, tak, że sposobu do życia niemając. Otaczające niedostatki zagnęły do żaskarżenia opiekunów przed Rosień. Dworzańską opiekę przeszłego kompletu a dla wielkich Łoppaty Sekret. wpływów żadney satysfakcyi nieosiągając, przeniosły sieryoty skargi swoje do Lit. Wileń. Gł. Sądu 2go departamentu, gdzie potąd dla niedania potrzebnego w tej okoliczności objaśnienia, przez uprzednią okę i opiekunów na skutek kilkakrotnych tego Sądu ukazów, dzieło jeszcze nieskończone, a oświadczające się opiekunów sobie dodanych niemają, że zaś Łoppatta znaczną część funduszu żałących się sieryot pod przewodem procederowym poróżnie zahaczywszy; w ręku swoim utrzymując wszystkie papiery, onych na proźby nieoddając, zgoła interesami nieurządza, że ilebykolwiek zajmującą była sieryoty, exdywizya, w dobrach Sielanach Szamb. Piłsudskiego w pcie Szawel. położonych trawajaca, z powodu znaydywania się na tych dobrach funduszu zeszłego Józefa Barberyusza Budown. na odpowiedź należności zł. pol. dwadzieścia tysięcy czyniącey dla tychże Sabowiczowien potrzebnego, tyle niemienie w ręku papierów niepodobnemi czyni oświadczające się do poparcia rzeczzonego interessu, że zbliża-

jąca się w biegu swoim exdywizya dóbr Widykt. Straznika Gielguda jest również interessującą Sabowiczówny, jak niemniej inne procedera są dla nich w niedostatku papierów niedostępne, przeto ażeby za amissyą poczytanem niebyło, i aby miały prawo poszukiwania wszelkich strat na kim należeć będzie, ninieysze czynią oświadczenie, które same aktorki własnoręcznie podpisały, Tekla z Barberyuszów Sabowiczowa, Zofia Sabowiczówna, Anna Sabowiczówna.

Zgodziłem z nią potoczną Świadcę Teodor Juszkiewicz Regent Ziem. Ptu Rosień.

Roku 1820 mca 8bra 19 dnia. Takowe oświadczenie wolne jest do wydrukowania w Kur. Lit. Wileń. Świadcę Prezydent Ziem. Ptu Rosieńskiego Józefat Kuczyński.

### Zbiegli.

1 Roku 1820 8bra 11 z majątku Burbiszek w pcie Wilkom. w parafii Onixtyńskiej położonego WW. Węclawowiczów Szamb. b. dworu pol. dziedziczeni poddani zbiegli, pierwszy Alexander syn Marcina lat mający 23, pociągły twarzy, nosa pociągłego, oczu błękitnych, włosy swiatło błę takichże wąsów i bakambardów, urody sredney, cięklawy, w surducie granatowym czytać i pisać umie, mógł i świadectwo sobie zmyślić, gra na klarynecie, flaterwersie i skrzypcach, umie nieco malować, po polsku po rusku i po litewsku mówi, drugi Maciejek brat rodzony Alexandra lat 19, niższy trochę od niego, twarzy ściągłej, włosy ciemnobłęd, oczy błękitne, umie robotę szewiecką, ma do tego i warstat z sobą, w kurteczce czarney, kożuski oba mają, po polsku po litewsku i po rusku mówi, trzeci nazwiskiem Sak Rusaczek lat 20, twarzy okrągłej, oczy kose błękitne, pleczysty, steroki, mężny, czerwoniawy, urody sredney w siermiędze, czwarty Sęd. Kopańskiego poddany, nazywający się Adam Repeczko zbiegł w roku teraż. mca 7bra 25, urody małej, lat 20, twarzy ściągłej, włosy ciemnobłęd w szpancyrze i maytkach sukna brązowego grubego, popolsku i politewsku mówi, lubi napijać się, podpity w nos mówi, ktoby takowych zbiegow przejął lub przypadkiem u kogoby się poosobno nalezli, dostawić onych proszę do majątku Burbiszek, lub wedle zrzeczności pod nayscisleyszą strażą do policyi powiatowej, że zato odbierze sowitą nadgrode naysolenniej ureczam, Datt r. 1820 mca 8bra 25 dnia.

Do handlu niżej podpisanego sprowadzono świeżo następujące towary.

|                                                  |                     |                |
|--------------------------------------------------|---------------------|----------------|
| Oliwa Prowańska naylepsza                        | butelka r. 1        | 25. k.         |
| Kaparki świeże . . . . .                         | flaszka 1           | —              |
| Oliwki . . . . .                                 | flaszka —           | 75 —           |
| Sardele . . . . .                                | flaszka 1           | —              |
| Musztarda . . . . .                              | banka —             | 60 —           |
| Piccalilia . . . . .                             | stoik 1             | —              |
| Quin Sauce . . . . .                             | flaszka 1           | 50 —           |
| Coratsch . . . . .                               | flaszka 1           | 50 —           |
| Stoughton's Elixir (gorskie krople)              | flaszka             | 50 —           |
| Peppermint Essence . . . . .                     | flaszka —           | 50 —           |
| Peppermint Lozenges . . . . .                    | pudelko —           | 50 —           |
| Owoce w koniaku . . . . .                        | flaszka 2           | 25 —           |
| Sliwy suszone (tappées) . . . . .                | koszyk 12           | —              |
| Grusze suszone (tappées) . . . . .               | koszyk 9            | —              |
| Konfitury suche francuzkie różne                 | pudelko 5           | —              |
| — — — — —                                        | małe pudelko 2      | —              |
| — — — — —                                        | Prunelles . . . . . | pudelko 2 50 — |
| Migdały hiszpańskie . . . . .                    | funt —              | 50 —           |
| Rozynki atackie . . . . .                        | funt —              | 50 —           |
| Herbata, czarna ordynaryyna                      | funt 2              | 50 —           |
| Również herbata w lepszych gatunkach, Pierniki   |                     |                |
| Toruńskie na różne ceny, i rozmaite inne towary. |                     |                |

Józef Kopsch.

DODATEK

Wilno dnia 27 Października 1820 roku v. s.

## WIADOMOŚCI KRAJOWE.

Podług gazety Petersburskiej akademickiej, z dnia 15 t. m. Xiążę *Alexander Czerkaski*, należący do moskiewskiego archiwum spraw zagranicznych, naylaskawiej mianowany kamer-junkrem dworu Jego Cesarskiej Mości.

Przez Ukaz do Rządzącego Senatu, pod d. 10 września, Cesarz Jego Mość przychylił się do prośby Xiążęcia *Nikity i Xiężny Wiary Dondukow Korsakowych*, nie mających dzieci płci męskiej, naylaskawiej dozwolił mężowi córki ich, pólkownikowi gwardyi pólku preobrażeńskiego *Karsakowu*, przyjąć imię i herb ich, i nazywać się odtąd Xiążęciem *Dondukowym-Karsakowym*.

## M i ń s k.

Kancellarya Dworzańska Gubernii Mińskiej, z polecenia JW. Mińskiego Guberskiego Marszałka, Radey Stanu i Kawalera Michała Zenowicza, uprasza Redakcyi, o zamieszczenie w gazecie Kuryera Litewskiego jak następuje.

„Szlachta Mińskiej Gubernii, mając świeży przykład, bezkorzystnych obywatelskich chęci JW. Rzeczywistego Radey Stanu i kawalera Woyciecha Pusłowskiego, z pobudek których bez żadnych widoków zysku dla siebie, stanawszy do targów o pocztę w całej Gubernii Mińskiej, na samym wstępie dla zmniejszenia wygórowanych cen, z wielu stacyi część piątą, a z niektórych dzieśiąt odstąpił, a oprócz tego poszczególnie z każdej stacyi cenę zniżając, na sto kilkadziesiąt tysięcy rubli asygnacyjnych na rok sumę zmniejszył. Jakiej bezkorzystności pamięć, którąby wdzięczność obywateli Gubernii Mińskiej dla JW. Pusłowskiego odżywała, i żeby długoletnią była, oiz obywatele w mieście guberskiem Mińsku dla wyborów urzędników zgromadzeni, w aktach swoich dnia 23 września idącego roku Laudum zapisali.

Na teżyte sessyi, w czasie ogólnego zebrania Szlachty Mińskiej Gubernii, przez osobne postanowienie w protokule zapisano: Zgromadzenie Dworzańskie będąc przejęte szacunkiem, dla osoby JW. Jana Zaby Marcinkiewicza prezydenta Sądów Gł. zgo depart. i kawalera, znalazło pobudki do tego sprawiedliwie należnego kroku, w przekonaniu w jakim utwierdziła się po spełnieniu przez jego urzędowania, jako wezwanego do tego obowiązku z nayspełnienyszym zaufaniem, nie radząc się chęci jego; tem czulsza więc jest dworzanstwa Mińskiej gubernii dzisiejsza wdzięczność, która im mocniej na szacunku ugruntowana, tym trwalszą w długiej pamiętce dla współobywateli Mińskiej Gubernii pozostanie.

W protokole ogólnym Dworzanstwa Gubernii Mińskiej podpisy JW. Marszałków i obecnych na teżyte sessyi obywateli.

O zgodności poświadczam, Grzegorz Olendzki Koleski Sowiennik Sekretarz.

## KRÓLESTWO POLSKIE.

Dalszy ciąg *Rapportu Rady Stanu Królestwa Polskiego, z dwuletnich działań.* (Ob. Kuryera Litew. Nr. 118).

## M i a s t a.

**Warszawa.** Ta stolica Królestwa, w miarę pomnażającej się ludności, podwójną liczbą sług policyjnych dla porządku i bezpieczeństwa w roku upłynionym opatrzona, szybkim krokiem w myśl życzeń Waszey Cesarsko-Królewskiej Mości, w ozdobach i upiększeniu postępuje.

Do budowl i w przeszłym raporcie Waszey

Cesarsko-Królewskiej Mości opisanych przybyły w ciągu lat dwóch ostatnich kościół *ś. Alexandra* na Nowym Swiecie dla dawney parafii belwederskiej przeznaczony. Koszt na tę budowlę nie cały ciężać będzie skarb publiczny, lożony był bowiem poszatkowo ze składek wojska i urzędników cywilnych, na bramę tryumfalną, przez którą chciano drogą pamiątkę pierwszego wjazdu Waszey Cesarsko-Królewskiej Mości do stolicy uwiecznić.

Gmach miejski naprzeciw Ratusza już ukończony i do mieszkania usposobiony został. A z drugiej strony Marywidu odkrył się i przez zniesienie części ogrodu xięży Reformatorów znacznie rozprzestrzenił plac dla użytku jarmarków, który i wystawienie nowe gmachy i przeistoczenie dla Pamięni Kanoniczek dawny kościół *ś. Jędrzeja* ozdabiają.

Ogród rządowy, *Krasińskich* zwany od święto-jerskiej ulicy odsłonięty, i żelazną kratą na wzór saskiego ogrodu otoczony i wewnątrznie urządzony został, również oficyna w dziedzińcu rządowym nie odpowiadająca dawniej okazałości pałacu rządowego, z woli Naywyższej Waszey Cesarsko-Królewskiej Mości jest podniesiona i blachą pokryta. Sam zaś dziedzińiec i zjazd do Teatru rozprzestrzenił się przez zrzućcenie starego odwachu, z przyległemi drewnianemi i pożarem grożącemi budynkami, z których własność prywatną, rząd za umową wynagrodził.

Wjazd do Starego miasta od ulicy Fręta, rozszerzony, przestrzeń za żelazną bramą na targi, z podupadłych budowli, uprzątnięta, i rogatki belwederskie i marymonckie z bitą drogą do nich prowadzącą, ukończone zostały.

Z budowli, na które fundusz wsparcia był udzielony, stańło domów 43, rozpoczęto 21. Oprócz tego odnowiono domów 206, wybrukowano zaś ulic i poprawiono 40.

Wreszcie co do sceny narodowej, ta zgodnością stolicy odpowiadającą przez wyłączną na lat 10 umowę, jest zapewniona. Antreprener z przyjętego obowiązku poczynił w sali teatru ulepszające odmiany, a rząd dla ukształcenia gustu, i dla wygody cudzoziemców na jarmarki przybywających, obok sceny narodowej, scenę francuską; zaprowadził.

W ślady stolicy idą zwolna i inne miasta: *Kalisz* korzystając z dobroczynnego daru Waszey Cesarsko-Królewskiej Mości, liczbę nowych budowli pomnaża. Szkoła wojewódzka, przerobiony klasztor XX. Kanoników Regularnych, kaplica wyznania Grecko-wschodniego, i ośm murowanych nowo domów, podnoszą to pierwsze po *Warszawie* miasto.

*Lublin* dźwiga się także z gruzów, któremi go dawniejsze klęski wojenne przywalały. Dla wygody i ozdoby miasta, postawiono tam kosztem publicznym most murowany, rozprzestrzeniono place ćwiczeń wojskowych i jarmarków, a wjazdy rogatkami zamknięto.

Również *Radom* stołeczne województwa sandomierskiego miasto, przez postawienie stajen dla artylleryi, wymurowanie domu straży, urządzenie lazaretu, nowe pompy, i rogatki, jako i inne miasta wojewódzkie, *Kielce, Suwałki, Siedlce*, przez sprostowanie ulic, bruki, odnowione domy,

zaczynają widocznie przybierać coraz porządniejszą postać.

Kończąc obraz zarządzenia miastami, tu właśnie rada stanu winna przytoczyć rozmaite ich przełożenia w petycyach izby poselskiej objęte. Chcąc uniknąć powtarzania i rozciągłości w opisie, nie może rada trzymać się porządku szczegółowych podań, jakie od deputowanych Izba poselska przyjmowała, lecz wystawi Waszey Cesarско-Królewskiej Mości głównejsze przedmioty, w których łączą się wielu żądania, i środki lub niemożność ich spełnienia.

Pierwszą z rzędu jest petycja Jego Cesarzewicowskiej Mości Wielkiego Xięcia *Konstantego*, jako deputowanego z cyrkułu 8 miasta *Warszawy*, w imieniu przedmieścia *Pragi* podana. Żąda w niej, aby nietylko należytość mieszkańcom za rozebrane domy, na lat sześć postanowieniem rządu rozłożona, była im natychmiast całkowicie wraz z procentami opłaconą, ale nawet, aby wyznaczono dla prażan fundusz zapomóżny na budowanie się podobny, lecz większy jak dla miasta *Warszawy*. Nadto aby przestrzeń do stawienia domów, kosztem rządu była zrównana, cegielnie w przyległych dobrach narodowych założone, aby przedmieście to od wylewu *Wisty* zabezpieczyć, na koniec, aby od opłaty czynszów i podatków na lat przynajmniej dziesięć uwolnić.

Tak sprawiedliwą i gruntownemi powodami popartą prośbę rada stanu przedstawiają Waszey Cesarско-Królewskiej Mości z całym wyjaśnieniem rzeczy, połączyła głos swój, z głosem Najjaśniejszego Brata Waszey Cesarско-Królewskiej Mości, który uczyniwszy gminie *pragskiej* nieźrównany zaszczyt, przemówił, czule do Tronu wspaniałego Monarchy za nieszczęśliwemi mieszkańcami, którzy się stali najdotkliwszą wszystkich klęsk wojennych ofiarą. Wchodząc w słusność przełożenia, raczyłeś Wasza Cesarско-Królewska Mość oświadczyć; że Go przedmiot ten ze wszech względów najmocniej dotyka, że w osłodzeniu losu *Pragi*, i zagojenia ciosów przez wojnę zadanych, pragnąłbyś Wasza Cesarско-Królewska Mość nie kłaść żadnych granic swej chęci, lecz razem musiałeś Wasza Cesarско-Królewska Mość ważyć na szali mądrości, obecny niedostatek skarbu i ograniczone sposoby rządu, ze słusnością, politowaniem i właściwą sercu swemu dobrocią. Ta więc jedynie widoczna skarbu niemożność, i niezbędna potrzeba zapewnienia najważniejszych części służby publicznej nie dozwoliły dotąd wszystkim żądaniom Jego Cesarzewicowskiej Mości zadosyć uczynić.

Rozkazałeś atoli Wasza Cesarско-Królewska Mość, aby skoro układy dotyczące się długów rządowych zostaną zawarte, wynagrodzenie dla mieszkańców *Pragi* za utracone własności, pomieszczone zostały na czele tych, o których najsłuszniejsze i najszybsze uszokowanie, wszelkie pobudki sprawiedliwości i politowania silnie wołają. Tymczasem zaś z funduszu za sprzedaż dóbr narodowych przez rząd austriacki, postanowieniem rządu z woli Waszey Cesarско-Królewskiej Mości na zwrot należności dla *Pragi* przeznaczonego, w miarę wpływu, wypłacono w ciągu dwóch lat poprzedzających i między mieszkańców rozdzielono sumę zł. 520,436, która trzecią część ich należności stanowi. Cegielnia we wsi *Kawenczyn* w ekonomii narodowej warszawskiej wraz z częścią gruntu na użytek mieszkańców oddana została, i postawienie drugiej na *Pradze* z funduszu miasta *Warszawy* jest zamierzone.

Tamy już ubite pod *Zurawiem* i przy kępie saskiej, bronić będą tego przedmieścia od wylewu *Wisty*. Co się zaś tycze wyznaczenia funduszu na budowę, zrównania placów, i uwolnienia 10cioletniego od czynszów i podatków (któreby samo, ubytku z dochodów publicznych zł. pol. 62,900 stanowiło) takowych lubo najsłuszniejszych żądań skutek jedynie przez mniey pomysłny stan dochodów publicznych zatrzymanym został.

Następne dwie petycje izby poselskiej tyczą się miast *Zamościa* i *Serocka*, o zaspokojenie podobnych jak na *Pradze* za rozebrane na twierdzę domy pretensyi. Słusność mówi za mieszkańcami tych miast, którzy na równy względ rządu zasługują. Co do *Zamościa* już rozkaz Waszey Cesarско-Królewskiej Mości w roku 1818 wydany, potwierdzając zasady poprzednich Dekretów Najjaśniejszego Króla Saskiego, mieszkańców tamtejszych względem strat przez rozszerzenie fortyfikacyi poniesionych porównał z mieszkańcami *Pragi*, a w trudnym obrachunku tego długu, już dziś ukończonym, rząd im potrzebnej pomocy udzielił. *Serock* otrzymał także częściową ulgę w ciężarach publicznych, lecz główne obu tych miast wynagrodzenie, do likwidacyi długów krajowych należące, aż do czasu zawarcia o nie układów, przy szczupłej zasobności skarbu zawieszono być musi.

Trzy celniejsze przedmioty składają ośnowę dalszych miast *Warszawy*, i innych miast rozmaitych petycyi.

Po pierwsze. O zmniejszenie opłaty konsensusowego od szynków, o które się *Warszawa* i *Płock* doprasza. Do tej prośby nie mogłeś się Wasza Cesarско-Królewska Mość przychylić, z powodu użyteczności wspomnianego nakładu przez majątniejszych ponoszonego dla ogółu mieszkańców, i osiągniętych skutków, które już powyżey, mówiąc o konsensach przytoczone były.

Powtóre: O funduż zapomóżny na budowę, jaki Wasza Cesarско-Królewska Mość *Warszawie* i *Kaliszowi* udzielić raczyłeś.

Domaga się o niego słusznie *Lublin* i *Kazimierz*, oczekują podobnego wsparcia i inne miasta, lecz pomimo oczywistej użyteczności, chęć Waszey Cesarско-Królewskiej Mości w tej mierze, jedynie niedostatek skarbu (jak się już rzekło) do dalszego czasu wstrzymuje.

Po trzecie: Najważniejszym do zażaleń miast *Warszawy*, *Lublina*, *Płocka*, *Krasnegostawu* powodem stają się kwatunki. Prosząc w nich o ulgę, przekładają one jako też i obie izby seymowe w uwagach swoich nieodzowną potrzebę wystawienia dostatecznych na mieszczanie garnizonów koszar.

Trudno zataić, iż ciężar kwatunku jest jedynym z najdotkliwszych, i który nawięcej wzrostowi miast przeszkadza. Jeśli odwrócić go zupełnie dla niedostatku funduszy nie jest w mocy rządu, stara się przynajmniej tymczasowię, aby go zmniejszyć, i znośniejszym dla mieszkańców uczynić. W stolicy urządzony jest kwatunek na zasadzie taryff przez wyznaczoną kommissyą, po naocznej rewizyi domów ułożonych, a rozkładem jego trudni się osobny wydział, pod naczelnym kierunkiem i dozorem municypalnego urzędu. Nowo wybudowane z rozkazu Jego Cesarzewicowskiej Mości najwyższego wojsk wodza, i z nabytych gmachów przeobracone koszary, ograniczą znacznie przykrą kwatunku potrzebę.

Co się tycze innych miast w kraju, zapo-

biegając nieporozumieniom, jakie się w mieszczeniu szczególnie oficerów różney rangi wydarzały, kommisye rządowe spraw wewnętrznych i wojny, wydały szczegółowe w tey mierze przepisy, a nadto wyznaczone z różnych wydziałów osoby wspólnie z kommisją wojny zajmują się właśnie układem ogólnego na cały kraj, na trwałych zasadach opartego projektu kwaterunków, któryby mógł nadal mieszkańców od krzywd i nadużycia zasłonić.

Nayskuteczniejszym do tego celu środkiem byłoby bez wątpienia wystawienie dostateczney liczby koszar i stajen wojskowych, lecz przedsięwzięcie to, tyle użyteczne i zbawienne, tak powszechnie żądane, licznym trudnościom podlega, mianowicie względem funduszu na budowy, i stałych miejsc na garnizony wyznaczenia; koszt ogólny, z wielką oszczędnością i użyciem spustoszałych po miastach gmachów i mało zamieszkałych klasztorów (jak właśnie w oddzielney petycyi izba poselska żądała) obliczony, kilkanaście milionów wynosi. Zważając niepodobieństwo łożenia tak znacznego kosztu ze skarbu w teraźniejszy jego położeniu, polecił Wasza Cesarsko-Królewska Mość Radzie roztrząszenie środków, przez któreby można skłonić w całym kraju mieszkańców do udzielenia pomocy, w pożądanym od nich wystawieniu koszar, bądź przez pieniężną dobrowolną składkę, na ten przedmiot wyłącznie obróconą, bądź też przez dostarczenie materiałów lub podwód. Lubo już dawniey rząd czynił w tey mierze do rad departamentowych i wojewódzkich wezwania, które mimo skłonności przychylenia się niektórych, przez żądane warunki stały się bezskuteczne, nie omieszka jednak stosownie do Naywyższej woli Waszey Cesarsko-Królewskiej Mości zająć się jeszcze dokładnym ważney tey materyi rozbiorem, która co do wysokości składek, ich proporcjonalnego rozkładu, rozdziału kosztów i do wzajemney pomocy między skarb publiczny, i obywateli, dłuższej narady, i gruntowney rozwagi wymaga.

Stawianie koszar w Łowiczu i dostarczanie potrzebnych do budowy materiałów, dało powód do petycyi izby poselskiej, w której obywatele obwodu sochaczewskiego i gostyńskiego żalą się o nakaz przystawienia tam 35,681 podwód, i proszą o wynagrodzenie.

Nie można zataić, że dostawa podwód niedogodną jest rolnictwu; lecz nagła potrzeba niekiedy do chwytania się nadzwyczajnych środ-

ków zniewala. Nie rozpisano więc na wspomniane obwody podwód jak 6803, z których tylko 3606 odstawiły, a ciężar doświadczony, do którego i pobliskie miasta należały, służył korzyść na tamtejszą okolicę z wybudowania koszar w Łowiczu, przez ulgę w kwaterunkach spływającą.

Miasto stołeczne *Warszawa*, oprócz żądań wyżej wytkniętych, żali się jeszcze na postanowienie rządu dnia 3 lutego 1816 r. zabraniające naprawy domów drewnianych. Przecież urządzenie to wypłynęło z widoków rządney policyi, a rozciąga się jedynie do zupełnie podupadłych i niebezpieczeństwem ognia zagrożających budynków, które w stolicy cierpiące być nie mogą. Żali się również, iż zaległości podatków aż do roku 1815 w całym królestwie zawieszono, na obywatelach *Warszawy* są exekwowane, i że dostarczenie koni dla wojska za małą opłatę zł. pol. 1 na milę, uciąża mieszkańców.

Co się tycze zaległości podatków, ściągania ich, pochodzi z należney od skarbu dla miasta coroczney indemnizacyi na tę zaległość przekazanej. Dozwoloną została wyłącznie exekucya tych podatków w *Warszawie*, z powodu, iż to miasto stołeczne w ostatnich klęskach miało sposobność wynagrodzenia sobie poniesionej straty przez rozmaite potrzeby wojska, towarów, i robot za gotowizną dostarczania, i w ogóle mniej nawet doznało ciężarów, które wtedy kraj cały dotyczyły. Co zaś do podwód dla wojska, opłata za nie, stosownie do zalecenia Waszey Cesarsko-Królewskiej Mości, zwiększoną została.

Miasta: *Lublin, Krasnostaw, Kuźniczka*, upraszały o potwierdzenie ich przywilejów. Ogólna na to służy im odpowiedź, iż gdy ustawą konstytucyjną w artykule 17 prawo rozciągają swą opiekę zarówno do wszystkich obywateli, z tey główney zasady wynika, że wszelkie przywileje, jeśli są z konstytucją zgodne, nie potrzebują zatwierdzenia, jeśli zaś jey przeciwnie, tém samém są nieważne, i potwierdzonemi być nie mogą.

Te są w ogólności żądania miast, i ich wyjaśnienia.

Nie widziała rada potrzeby wspominać pomniejszych, jako to: o ustanowieniu jarmarków, budowaniu mostów, rozrządzeniu funduszami, dobrami mieyskimi i t. p., które zwykłą drogą administracyjną, albo już są podług ogólnych zasad załatwione, lub z kolei, jeśli nie zażydzie żadna przeszkoda, późnię załatwionemi zostaną.

(Dalszy ciąg potem.)

Wolno Drukować Ignacy Reszka Radca Koleg. Kom. Cenz. Czl. — w Wilnie w Drukarni Redakcyi

#### Sądy Exdywizorskie.

2 Sąd Ziem. Ptu Wilkom. zajmując się ciągłym rozbiorem konkursowego dzieła sukcesorów zeszłego Mikołaja Kościółkowskiego Marzałka Wilkom. z jego kredytorami i debitorami postanowił w dniu 30 idącego mca 8bra wziąć do namowy, żeby więc tak kredytorowie dla zadowodnienia swych stosunków jako też pozwem edyktałnym pociągnięci od masy debitorowie dla usprawiedliwienia się w ciągu takowego czasu w Sądzie Ziem. Wilkom. sami przez się lub przez umocowanych jawili się poostatecznie wzywa. 1820 roku dnia 19 8bra. Piotr Zawadzki Sędzia Ziem. Wilkom.

Michał Rouba Sędzia Ziem. Wilkom.

Piotr Choroszewski Sęd. Ziem. Wilkom.

#### 3. Sąd Taxatorsko-Exdywizorski za Remissą

Ziem. Rosieńskiego 1819 r. mca września 18 dnia na rozdział majątku zeszłego Jerzego Paszkiewicza między jego wierzycielami i pretensorami w dobrach Zolpiach w ptcie Rosińskim położonych udeterminowany, po załatwieniu wszystkich czynnościow pierwszemu zjazdowi właściwych, a szczególnie po przeznaczeniu komportacyi papierów, masę funduszu i debit Jerzego Paszkiewicza wyświecających dnia 20 listopada 1820 r. w kancelaryi Grodz. Rosińskiej przez strony interessujące spełnić się powinny sądy swoje do dnia 15 stycznia następnego 1821 r. oddożył, i o tém w Kur. Lit. przez trykrotną awizacyą, dla wiadomości interesujących ogłosić postanowił. Datt w Zolpiach 1820 r. października 9 dnia. Sędzia Grodz. Rosień. Prezyd. Blinstrub. Sędzia Grodz. Exdyw. W. Ostrowski. Pisarz Grodz. Ross. Exdywizor F. Billewicz.

O zgubionych papierach.

2. Niżej podpisanemu, w przenoszeniu się z domu JW. Malewskiego na przeciw remizy, zaginęły papiery w arkuszach, więcej 60, ćwiartkowo poskładanych i zapisanych, po większej części, łacińskim językiem: niektóre nawet rok i właściciela imię mają wyrażone. Jeśliby się komu jakim sposobem dostały, raczy je zwrócić podpisanemu tu właścicielowi, mieszkającemu dopiero w murach uniwersytetu na dziedzińcu Sto Jańskim; który z największą wdzięcznością dla dobrego oddawcy nagrodę przyzwoitą, pieniędzmi lub też xiążkami, przyrzeka.

Alexander Bohatkiewicz.

Gitara Hiszpańska.

5. Przybyły z Wiednia do tutejszego miasta JP. Aloizy Nentwich artysta grający na gi-

tarze hiszpańskiej, mając zamiar przepędzić zimę w tym mieście, ofiaruje się dawać lekcye chcącym się uczynić na pomienionym instrumencie, mieszka na zamkowej ulicy w domu JP. Wolańskiego pod N. 186.

U w i a d o m i e n i e.

2. Na ulicy Wileńskiej niedaleko Zielonego mostu w domu narożnym murowanym pod N. 854 znajdują się do przedania za cenę pomierną, imo Kocz Petersburski wygodny mało używany, 2do drążki z dyszlem też mało używane na cztery osoby wygodne, 5tio sanki zimowe nowe z pudłem krytym i na resorach, ktoby sobie życzył co z tego nabyć, dowie się o cenie u murgrabiego tego domu P. Byczkowskiego mieszkającego na dole od ulicy.

Arendowna dzierżawa.

3 Na mocy zwierzchniczych urzędzeń wydanych względem dóbr wakujących i do dyspozycji skarbu przypadłych izba Skarbowa Grodzieńska ogłasza i do powszechney podaje wiadomości, że dobra Skarbowe w poniższej tabelli wyrażające się przeznaczają się do oddania od dnia 12 kwietnia następującego 1821 r. w arędowną posessyą na lat 12 z publiczney licytacji odbywać się mającey w tej izbie Skarbowey, nayprzód 26 października, powtórę 10 listopada b. r. a potrzebie ostatecznie dnia 15 stycznia następującego 1821 r. życzącej więc zadzierżawić którekolwiek z wyszczególniających dóbr, raczą przybywać w terminach wyrażonych do izby Skarbowey i mieć w pogotowiu ewikcyą, czy to wpieniądzech czy też w nieruchomym majątku walnym od wszelkich długów, któraby odpowiadała wartością swoją we dwoje tej, jaka się oświadczyć może ostatecznie ilość dochodu rocznego z majątności skarbowey.

Tabella majątkow skarbowych w Gubernii Grodzieńskiej sytuowanych, które będąc wakującemi przeznaczają się do oddania z publiczney licytacji w 12letnią arędowną posessyą od dnia 12 kwietnia następującego 1821 roku.

| Nazwiska Powiatow i<br>Majątkow.                                                                                                  | Folwarki | W sie. | Ilość |                                       | Ilość ziemi                                                                                                                 |                                |                              |                                | Roczna intrata srebr. |                                    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|--------|-------|---------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------|------------------------------|--------------------------------|-----------------------|------------------------------------|
|                                                                                                                                   |          |        | Dymow | Dysz. i męskich po ostatniej re-wizyi | Gruntu oromego i laki                                                                                                       |                                | Lasu i zarosli               |                                | Ruble                 | Kop.                               |
|                                                                                                                                   |          |        |       |                                       | Wlok                                                                                                                        | Morgow                         | Wlok                         | Morgow                         |                       |                                    |
| W Powiecie grodzieńskim.                                                                                                          |          |        |       |                                       |                                                                                                                             |                                |                              |                                |                       |                                    |
| 1 Folwark Struha - - - -                                                                                                          | 1        | —      | 1     | 1                                     | 5                                                                                                                           | razem z łakami                 |                              |                                | 15                    | 50 (a)                             |
| 2 Folwark Skomoroszki z pięcią wsiami, Skomoroszki, Trochimy, Lapieniowce, Choyniany i Pohorany, tudzież 90 morgow laki - - - - - | 1        | 5      | 59    | 116                                   | 62                                                                                                                          | 16                             | w tej ilości i laki z łakami |                                | 892                   | 20 <sup>5</sup> / <sub>4</sub>     |
| 3 Wieś Wiszniowka - - -                                                                                                           | —        | 1      | 17    | 53                                    | 26                                                                                                                          | 13                             |                              |                                | 259                   | 59 <sup>1</sup> / <sub>4</sub> (b) |
| W Powiecie Lidzkim.                                                                                                               |          |        |       |                                       |                                                                                                                             |                                |                              |                                |                       |                                    |
| 4 Dzierżawa Pohacze i Melatyczne - - - - -                                                                                        | —        | —      | —     | —                                     | 4                                                                                                                           | w tej ilości laki i zarosli    |                              |                                | 35                    | — (c)                              |
| 5 Dzierżawa Likańce - - -                                                                                                         | —        | —      | —     | —                                     | 4                                                                                                                           | —                              | 1                            | —                              | 9                     | —                                  |
| 6 Dzierżawa Ukolniki - - -                                                                                                        | —        | —      | —     | —                                     | 1                                                                                                                           | 4 <sup>1</sup> / <sub>2</sub>  | —                            | —                              | 13                    | 20                                 |
| 7 Woytostwo Lidzkie - - -                                                                                                         | —        | —      | —     | —                                     | 2                                                                                                                           | —                              | —                            | —                              | 51                    | —                                  |
| W Powiecie Nowogródzkim.                                                                                                          |          |        |       |                                       |                                                                                                                             |                                |                              |                                |                       |                                    |
| 8 Dzierżawa Kuchanewszczyzna                                                                                                      | —        | —      | —     | —                                     | 1                                                                                                                           | 25                             | las nie wymierzony           |                                | 52                    | —                                  |
| 9 Pustosz Lippiszki - - -                                                                                                         | —        | —      | —     | —                                     | 1                                                                                                                           | 12 <sup>2</sup> / <sub>2</sub> | 1                            | 20 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> | 9                     | —                                  |
| W Powiecie Słonimskim.                                                                                                            |          |        |       |                                       |                                                                                                                             |                                |                              |                                |                       |                                    |
| 10 Dzierżawa Chodziewicze -                                                                                                       | —        | —      | —     | —                                     | 5                                                                                                                           | z łakami                       |                              |                                | 113                   | 25                                 |
| W Powiecie Kobryńskim.                                                                                                            |          |        |       |                                       |                                                                                                                             |                                |                              |                                |                       |                                    |
| 11 Starostwo Kaliskie - - -                                                                                                       | 1        | 1      | 2     | 6                                     | 6                                                                                                                           | 25                             | —                            | —                              | 59                    | 50                                 |
| W Powiecie Wołkowyskim.                                                                                                           |          |        |       |                                       |                                                                                                                             |                                |                              |                                |                       |                                    |
| 12 Dzierżawa Męczeli - - -                                                                                                        | —        | —      | —     | —                                     | Ziemia nie wymierzona na niey się wysiewa różnego zboża beczek 7 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> i ukasza się sianożęci 6 wozow |                                |                              |                                | 47                    | 70                                 |

Uwaga. Majątki pod temi znakami (a. b. c.) oddawna były z uprzedney licytacji w 6 letnią arędowną posessyą, z takowych majątkow opłacało się do skarbu roczney intraty a mianowicie z folwarku Struhi 55 rubli, ze wsi Wiszniowki 1462 rubli i z dzierżawy Pohaczow i Melatyczow 160 rubli assygnacyynych.

Grodzieński Vice Gubernator i kawaler Konstanty Maksymowicz.  
Bernard Kudorowski Sekretarz Guberski.